

Η ζωή μου στις Ερυθρές Ταξιαρχίες

ΜΙΑ «ΕΚ ΒΑΘΕΩΝ» ΣΥΖΗΤΗΣΗ ΤΟΥ ΠΑΓΛΟΥ ΝΕΡΑΝΤΖΗ
ΜΕ ΤΟ ΗΓΕΤΙΚΟ ΣΤΕΛΕΧΟΣ ΤΩΝ ΕΡΥΘΡΩΝ ΤΑΞΙΑΡΧΙΩΝ
FRANCESCO PICCIONI*

*Felix qui rerum cognoscere causas
Είναι ευτυχής όποιος γνωρίζει την αιτία των πραγμάτων*

Εισαγωγή

Η σύλληψη και δίκη μελών της «17 Νοέμβρη» στην Ελλάδα και η επαναδραστηριοποίηση των «Ερυθρών Ταξιαρχιών» στην Ιταλία σε μία περίοδο κορύφωσης του πολέμου, που κήρυξε ο Τζορτζ Μπους δόθην κατά της διεθνούς τρομοκρατίας, επανέφεραν στο προσκήνιο μια σειρά ζητημάτων σχετικά με το χαρακτήρα, τη δράση και τους στόχους ένοπλων ομάδων.

Η 17 Νοέμβρη ουδεμία έχει σχέση με τις Ερυθρές Ταξιαρχίες των δεκαετιών του '70 και του '80. Οι ΕΤ είναι καθαρά ιταλικό φαινόμενο, που συνδεόταν άμεσα με το άλυτο πρόβλημα της σύνθεσης της αριστεράς, το ρόλο της, την κυρίαρχη θέση του Κομμουνιστικού Κόμματος εκείνη την εποχή, την αυτόνομη πορεία, που ακολουθούσε τότε κυρίως με την προώθηση μιας αντιφαστικής, προβληματικής πολιτικής, όπως ήταν εκείνη του ιστορικού συμβιβασμού. Η 17Ν, αντιθέτως, έδρασε έξω από τους

* ΣΗΜΕΙΩΣΗ ΤΕΤΡΑΔΙΩΝ

Δεν είναι η πρώτη φορά που τα «Τετράδια» φιλοξενούν αντίστοιχα κείμενα και συνεντεύξεις. Ο αναγνώστης που θα ενδιαφερθεί για περισσότερα, ας αναζητήσει τις συνεντεύξεις του Toni Negri. Το γεγονός πως εμείς κάναμε λάθος δεν σημαίνει πως αυτοί είχαν δίκιο και Luigi Ferrajoli. Η βία και η πολιτική στην σημερινή αυταρχική δημοκρατία, στο 8ο τεύχος, των Renato Curcio, Mario Moretti και Barbara Balzerani. Ο πόλεμος τέλειωσε, στο 20ο τεύχος και το αναλυτικό κείμενο του Δημήτρη Δεληγιάννη. Τα χρόνια του μολυβιού: Άνοδος και πτώση της τρομοκρατίας, στο 12ο τεύχος.

μαζικούς χώρους και αποκόπηκε, με εξαίρεση ίσως τα πρώτα χρόνια της μεταπολίτευσης, από την προβληματική της ελληνικής αριστεράς.

Σε αμφότερες, όμως, τις περιπτώσεις και παρά τη διαφορά χρόνου ως προς τη διάλυση των δύο οργανώσεων, υπάρχει ένας κοινός παρονομαστής ως προς την αντίδραση της κυρίαρχης τάξης. Το κράτος, χρησιμοποιώντας τους θεσμούς του, επιχειρεί αφενός να δαιμονοποιήσει άτομα, που σε μια συγκεκριμένη περίοδο έκαναν ανορθόδοξες και εν πολλοίς λανθασμένες πολιτικές επιλογές και αφετέρου να περιορίσει τις ατομικές ελευθερίες. Ο τρομοκράτης, που παρουσιάζεται ως «ο άνθρωπος της διπλανής πόρτας», ενώ στην πραγματικότητα δεν είναι, αποτελεί το άλλοθι για τη δημιουργία ενός κλίματος ανασφάλειας και καχυποψίας στην κοινωνία.

Ο στόχος είναι προφανής: η ποινικοποίηση πολιτικών συμπεριφορών, που δεν εντάσσονται στη λογική της Νέας Τάξης Πραγμάτων. Δεν είναι καθόλου τυχαίο ότι παρ' ότι η διεθνής κοινότητα, κυρίως Ηνωμένες Πολιτείες και Ευρωπαϊκή Ένωση, δεν είναι σε θέση να συμφωνήσει ως προς το τι είναι τρομοκρατία και τι ένοπλη πάλη, στο όνομα της ασφάλειας έχει λάβει δραστικά μέτρα, που εκ των πραγμάτων καθιστούν τον ενεργό πολίτη «υποψήφιο τρομοκράτη».

Η σημασία αυτής της «εκ βαθέων» συζήτησης που είχα με τον Φραντσέσκο Πιτσιόνι, πρώην μέλος της ηγεσίας των Ερυθρών Ταξιαρχιών, ο οποίος ουδέποτε μετανόησε για τις πολιτικές του επιλογές, είναι πολλαπλή. Διότι, εκτός από την εξιστόρηση μιας αυτοβιογραφίας, που κινείται παράλληλα με τη δράση του «Ένοπλου Κόμματος» στην Ιταλία, προσπαθεί να προσεγγίσει κριτικά το παρελθόν και το παρόν σε ό,τι αφορά το φαινόμενο της τρομοκρατίας και της ένοπλης πάλης. Και τούτο, σε αντίθεση με άλλους, πρώην συντρόφους του, που «ενέδωσαν». Θα ήταν ίσως παρακινδυνευμένο, αλλά αξίζει να σημειώσει κανείς ότι, τηρουμένων των αναλογιών, η οξύτητα των κοινωνικών και πολιτικών προβλημάτων στην Ε.Ε., όπως η ανεργία, οι μαζικές απολύσεις, το πρόβλημα της στέγης, του περιεχομένου της εκπαίδευσης, το δημοκρατικό έλλειμμα παραπέμπει στις συνθήκες που υπήρχαν σε ευρωπαϊκές χώρες στα τέλη της δεκαετίας του '60, αρχές του '70.

Στην Ιταλία, τα «χρόνια του μολυβιού», όπως ονομάστηκαν οι δεκαετίες του '70 και του '80, η σύγκρουση κράτους «Ερυθρών Ταξιαρχιών» βρισκόταν στην ημερησία διάταξη. Ο Φραντσέσκο Πιτσιόνι μαζί με τους Μορέττι, Μορούτσι, Φαράντα, Μπαλζανάρι, Γκαλινάρι, Σεγκέτι, Σεβάστα, συνολικά εννέα άτομα αποτελούσαν τη «στρατηγική διεύθυνση» των ΕΤ στη Ρώμη, την περίοδο '76 - '80. Κορυφαία ενέργειά τους η απαγωγή Μόρο. Για την πράξη τους αυτή καταδικάστηκαν σε ισόβια. Σήμερα όσοι δεν μετανόησαν, οι ανένδοτοι, ζουν σ' ένα ιδιόμορφο καθεστώς, της «ημιο-

λευθερίας», όπως είναι γνωστό. Την ημέρα είναι ελεύθεροι και το βράδυ επιστρέφουν στο κελλί τους. Συνολικά, τέσσερα άτομα από τη «φάλαγγα» της Ρώμης. Ο Φραντσέσκο Πιτσιόνι τη νύχτα περνά την πύλη των φυλακών Ρεμπίμπια, σ' ένα προάστιο της Ρώμης και την ημέρα εργάζεται στη σύνταξη της εφημερίδας «Il Manifesto». Ο Μορέτι είναι εποχικός εργάτης. η Μπαλζανάρι απασχολείται σε μια αθλητική οργάνωση, ο Γκαλινάρι βρίσκεται σε κατ' οίκον περιορισμό, λόγω προβλημάτων υγείας. Οι υπόλοιποι, Μορούτσι, Φαράντα, Μπονισόλι και Σαβάστα, που άλλαξε όνομα, κυκλοφορούν ελεύθεροι εδώ και πολλά χρόνια, αφού μετανόησαν και συνεργάστηκαν με τις διωκτικές Αρχές.

Ο μοναδικός Ερυθροταξιαρχίτης, που δεν έχει συλληφθεί, είναι ο Αλέσιο Κασιμίρι. Διέφυγε στη Νικαράγουα, όπου εντάχθηκε στο στρατό των Σαντινίστας και άνοιξε εστιατόριο με το όνομα «Μαγική Ρώμη». Από τα ηγετικά στελέχη των Ερυθρών Ταξιαρχιών, ελάχιστα μιλούν σήμερα στα ΜΜΕ.

Π.Ν.

Συνάντησα τον Φραντσέσκο Πιτσιόνι ένα πρωινό έξω από τη φυλακή της Ρεμπίμπια. Εδώ και οκτώ χρόνια περνά την πύλη της φυλακής κάθε βράδυ στις 11:30 και βγαίνει έξω στις 6:30 το πρωί. Καθώς παίρνουμε το δρόμο για τη συνοικία Σαν Μπαζίλιο, τον ρωτώ τι σημαίνει η φυλακή. Τι σημαίνει να είσαι το βράδυ κρατούμενος και τη μέρα να ζεις εκτός φυλακής;

Η φυλακή είναι η απόλυτη πλήξη. Το καθεστώς «ημιελευθερίας» είναι μια αντίθεση, που μπορεί να σε οδηγήσει στην τρέλα. Γι' αυτό προσπαθείς συνεχώς να ελέγξεις τα πράγματα. Η φυλακή, παρ' ότι μένω πλέον λίγες ώρες, είναι ένα διαφορετικό μέρος. Έχει άλλους κανόνες, διαμορφώνει άλλες σχέσεις. Κάθε φορά που μπαίνω, είναι σαν να πηγαίνω για πρώτη φορά μέσα, όπως την πρώτη μέρα. Στη διάρκεια της μέρας προσπαθώ να ξεχάσω τη φυλακή, αλλά το βράδυ κάποιοι μου το θυμίζουν αμέσως. Νόημα δεν υπάρχει. Διότι να ζει κανείς έτσι, δεν εξυπηρετεί κανέναν. Ούτε εμένα να καταλάβω κάτι περισσότερο, ούτε τα θύματα νιώθουν δικαιωμένα, ούτε το κράτος κερδίζει κάτι. Το αντίθετο, δαπανά χρήματα για να μας κρατά στη φυλακή, έστω και υπό αυτές τις συνθήκες.

Στο Σαν Μπαζίλιο, μου δείχνει μια προτομή. «Εδώ δολοφονήθηκε από την αστυνομία ο Φαμπρίτσιο Τσερούζο, επαναστάτης κομμουνιστής, 19 ετών, που συμπαραστεκόταν στους προλετάριους του Σαν Μπαζίλιο, που αγωνίζονταν για ν' αποκτήσουν στέγη οι κάτοικοι του Σαν Μπαζίλιο. 8 Αυγούστου 1974». Πες μου γι' αυτά τα χρόνια.

Ήταν μια από τις σημαντικότερες στιγμές για το κίνημα στη Ρώμη, τη δεκαετία του '70. Υπήρχε το κίνημα όσων αγωνίζονταν για να έχουν μια κατοικία. Άστεγοι, με τη συμπαράσταση συντρόφων, είχαν καταλάβει σπίτια εδώ κοντά, η αστυνομία επενέβη για να τους διώξει και ακολούθησαν συγκρούσεις σ' όλη τη συνοικία. Ο Φαμπρίτσιο σκοτώθηκε εδώ την ώρα που εμείς αναγκάσαμε τις αστυνομικές δυνάμεις να υποχωρήσουν. Ένας αστυνομικός πίσω από ένα δένδρο τον πυροβόλησε.

Καθημερινά καταλαβαίναμε ότι η δράση σε μια ανοιχτή οργάνωση γινόταν ολοένα και πιο δύσκολη. Αγωνιζόμασταν με πολιτικούς όρους, αλλά είχαμε μπροστά μας ένα κράτος, που έκανε συνεχώς μαζικές συλλήψεις, πυροβολούσε στους δρόμους. Στην Ιταλία, εκτός αυτού, είχαμε απόπειρες πραξικοπημάτων. Στην Ελλάδα η χούντα μόλις είχε πέσει. Σε μας υπήρχε ο κίνδυνος να έρθει. Συνεπώς, ήταν προφανής η αναγκαιότητα μιας παράνομης οργάνωσης, που θα έκανε ένοπλο αγώνα.

Η βία ήταν μέσα στη ζωή μας. Βίαια δρούσαν ομάδες από το Manifesto και τη Lotta Continua έως το Potere Operaio και εμάς. Ακόμη και τα συνδικάτα συγκρούονταν με την αστυνομία. Στην Ιταλία οι ομάδες, που αποφασίζουν να ασκήσουν ένοπλη βία στα τέλη της δεκαετίας του '60, προέρχονται από το εργατικό κίνημα. Το δίλημμα δεν ήταν βία — μη βία, αλλά αν θα πρέπει να δρούμε ανοικτά ή παράνομα. Μετά το πραξικόπημα στη Χιλή, το '73, κάποιοι σύντροφοι αποφασίζουν να δημιουργήσουν μια παράνομη οργάνωση. Το σκεπτικό ήταν ότι εάν συνεχίσουμε έτσι, δεν θα είναι δυνατό να αντισταθούμε στην καταπίεση του κράτους.

Το 1974 οι ΕΤ δέχονται το πρώτο πλήγμα. Συλλαμβάνεται η ιστορική ηγεσία τους, ο Ρενάτο Κούρτσιο και ο Αλμπέρτο Φραντσεσκίνι, χάρη στη συνεργασία ενός μοναχού, που είχε διεισδύσει στην οργάνωση και συνεργαζόταν με τις μυστικές υπηρεσίες. Ένα χρόνο αργότερα, ο Πιτσιόνι περνά στις τάξεις των ΕΤ και πολύ γρήγορα φτάνει έως την ηγετική ομάδα, τη στρατηγική διεύθυνση της «φάλαγγας» της Ρώμης. Μπορείς να μας περιγράψεις την τότε σου δράση;

Κάνω αυτό που έκανα και πριν. Συζητώ με συντρόφους, οργανώνω πορείες, αλλά και παράνομες, στρατιωτικές ενέργειες. Παλεύαμε για να πείσουμε ότι είναι αναγκαία μια παράνομη οργάνωση. Στα εργοστάσια, λ.χ., η εργοδοσία επιχειρούσε να απολύσει τους πλέον δραστήριους εργάτες, τους συνδικαλιστές, αυτούς που πρωτοπορούσαν στις κινητοποιήσεις ή να θέσει τους όρους της στο ωράριο των εργαζομένων. Εμείς, χτυπώντας το αυτοκίνητο ενός προϊστάμενου τμήματος ή αργότερα τραυματίζοντας στα πόδια τον ίδιο, «βάζαμε ένα φρένο» σ' αυτήν την τακτική των εργοδοτών.

Η διετία 1976 – 77 είναι κρίσιμη για το «Ένοπλο Κόμμα». Ο ιστορικός πυρήνας των ΕΤ έχει ουσιαστικά διαλυθεί, αλλά χιλιάδες νέοι στα αριστερά του Ιταλικού Κομμουνιστικού Κόμματος «φλερτάρουν» με την ιδέα του «αντάρτικου των πόλεων». Το «Ένοπλο Κόμμα» από τις απαγωγές και τους τραυματισμούς περνά στις δολοφονίες. Η «επίθεση στην καρδιά του κράτους» γίνεται ένα χρόνο αργότερα, με την απαγωγή Μόρο, πρωτεργάτη του ιστορικού συμβιβασμού με το ΙΚΚ στην οποία συμμετέχει και ο Φραντσέσκο Πιτσιόνι.

Επισκεπτόμαστε τον τόπο του εγκλήματος. Οι ερωτήσεις μου είναι συνεχείς, «πιστικές» και απανωτές: Είπες ότι κανείς δεν ήθελε να σκοτώσει τον Μόρο;

Ναι. Στην αρχή κανείς μας. Νομίζω ότι κανείς δεν ήθελε να φτάσουμε σ' αυτό το αποτέλεσμα. Οι ΕΤ σχεδίασαν την απαγωγή του Άλντο Μόρο για να διαπραγματευτούν δημόσια, όχι μυστικά, με το κράτος. Αυτός ήταν ο στόχος μας. Θέλαμε να τον ανταλλάξουμε με κρατούμενους Ερυθροταξιαρχίτες.

Μετά τι έγινε; Μόνον η Φαράντα και ο Μορούτσι, οι σύντροφοί σας, είχαν διαφωνήσει τότε με την εκτέλεση;

Εάν κάποιος μια απαγωγή και δεν σκοτώνεις, σημαίνει ότι θέλεις να διαπραγματευτείς. Αυτός είναι ο γενικός κανόνας. Αλλιώς, δρας με άλλον τρόπο. Αυτό που συνέβη στη διάρκεια της απαγωγής αφορά την πολιτική διαφωνία δύο μόνων προσώπων και μερικών ακόμη περιφερειακών στελεχών στους κόλπους των ΕΤ. Το ερώτημα που τέθηκε είναι τι κάνουμε από τη στιγμή που το κράτος δεν διαπραγματεύεται, συνεπώς δεν πρόκειται να γίνει ανταλλαγή με τους κρατούμενους. Κοντολογίς, το κράτος αρνείται να βρει μια λύση.

Εσύ τι έκανες; Ποια θέση πήρες όταν τέθηκε αυτό το θέμα;

Στη διάρκεια της απαγωγής, εκτός από τις συζητήσεις με συντρόφους, έκανα διάφορες εργασίες. Έπρεπε να μετακινούμε πράγματα από το ένα διαμέρισμα σε άλλο, διότι υπήρχε ο κίνδυνος να μας ανακαλύψουν. Συμμετείχα στην επίθεση κατά του στρατοπέδου των καραμπινιέρων του στρατηγού Ντάλα Κιέζα, την ώρα που αυτοί μας έψαχναν. Στο θέμα για το τι θα γίνει με τον Άλντο Μόρο, τάχθηκα και εγώ με την πλειοψηφία, υπέρ της εκτέλεσής του. Εφόσον η κυβέρνηση δεν δεχόταν να διαπραγματευτεί, η μοναδική διέξοδος ήταν η εκτέλεση. Ήταν, όμως, μια αναγκαστική λύση, που δεν τη θέλαμε.

Άλλωστε, τέσσερα χρόνια πριν, όταν είχαμε απαγάγει το δικαστή Σόσι, διαπραγματευτήκαμε με το κράτος και συμφωνήσαμε να τον ανταλλά-

ξουμε με πολιτικούς κρατουμένους. Εμείς απελευθερώσαμε το δικαστή, αλλά αυτοί ουδέποτε τους συντρόφους μας.

Με αυτά τα δεδομένα, η εκτέλεση του Μόρο δεν έδειξε ουσιαστικά την πολιτική ανικανότητα των Ερυθρών Ταξιαρχιών να βρουν μια λύση στο πρόβλημα;

Δεν πρόκειται για ανικανότητα. Βρεθήκαμε σε μία κατάσταση μετωπικής σύγκρουσης. Η Χριστιανοδημοκρατία ηττήθηκε, γιατί κατορθώσαμε να απαγάγουμε τον Μόρο. Όφειλε, συνεπώς, να αντιληφθεί αυτήν την ήττα της, να επιλέξει τη λύση της μικρότερης απώλειας και να διαπραγματευτεί μαζί μας.

Πολλοί ισχυρίζονται ότι το «Ένοπλο Κόμμα» όχι απλώς διαβρώθηκε από τις μυστικές υπηρεσίες, αλλά ο Μάριο Μορέττι, ο ηγέτης των ΕΤ, που τάχθηκε υπέρ της δολοφονίας του Μόρο, έδρασε κατ' εντολή ξένων υπηρεσιών με στόχο την επιβολή ενός αυταρχικού κράτους.

Πρόκειται για μια ανόητη θεωρία, που ανέπτυξε τότε το Ιταλικό Κομμουνιστικό Κόμμα, γιατί δεν ήθελε να υπάρχει μια «άλλη αριστερά». Όλοι όσοι συμμετείχαν στις Ερυθρές Ταξιαρχίες, όλοι, μιλάμε για χίλια άτομα, συνελήφθησαν και φυλακίστηκαν για πολλά χρόνια. Ο Μάριο Μορέττι, ο ηγέτης των ΕΤ κατά τη διάρκεια της απαγωγής Μόρο, βρίσκεται στη φυλακή εδώ και 22 χρόνια. Εγώ σήμερα συμπληρώνω 23 χρόνια. Το ίδιο και πολλοί άλλοι. Εάν δρούσαμε στο πλαίσιο ενός αμερικανικού σχεδίου, δεν θα είχαμε συλληφθεί, ούτε θα κάναμε τόσα χρόνια φυλακή. Αυτή η θεωρία, συνεπώς, δεν «στέκεται στα πόδια της» για πρακτικούς λόγους. Κανείς μας δεν επιβραβεύτηκε για τις επιλογές του. Το αντίθετο, σε σχέση με τους κοινούς κρατούμενους, περάσαμε πολύ χειρότερα.

Είναι γνωστό ότι την περίοδο 1977 - 80 οργανώσεις της άκρας αριστεράς, όπως η «Πρώτη Γραμμή» στο Μιλάνο, η «Εργατική Αυτονομία» στην Πάντοβα και τη Ρώμη, έκαναν αναφορά στην αναγκαιότητα της ένοπλης πάλης και λειτουργούν σαν συγκοινωνούντα δοχεία με τις ΕΤ. Από την άλλη, όμως, η διαφωνία των Μορούτσι και Φαράντα στην εκτέλεση Μόρο δεν ήταν η αρχή μιας κάθετης ρήξης στους κόλπους της οργάνωσης;

Εκείνο που προκάλεσε τη διάσπαση των ΕΤ, τρία χρόνια μετά την απαγωγή Μόρο, είναι η σύλληψη του Μάριο Μορέττι, ο οποίος εξέφραζε τη συνισταμένη των διάφορων απόψεων μέσα στην οργάνωση. Κυρίως, όμως, εκείνο που προκάλεσε τη διάσπαση ήταν η ήττα του εργατικού κινήματος μετά τις απεργιακές κινητοποιήσεις στη FIAT, που κράτησαν έντεκα χρό-

νια. Για πρώτη φορά, το 1980, το εργατικό κίνημα αναγκάζεται να υποχωρήσει. Όσοι συμπαθούσαν τις ΕΤ, αρχίζουν να απομακρύνονται, γιατί υπάρχει ένα γενικότερο κλίμα απογοήτευσης, όχι μόνο για τις ΕΤ. Σ' αυτές τις συνθήκες ξεκινά μια ιδεολογική αντιπαράθεση, μια στενάχωρη συζήτηση ανάμεσα σε συντρόφους που βρίσκονταν στη φυλακή και στους υπόλοιπους, που ήταν έξω. Κούρτσιο, Φραντσέσκινι και άλλοι πολιτικοί κρατούμενοι για χρόνια υποστήριζαν ότι μετά την απαγωγή Μόρο, οι ΕΤ είχαν αναπτύξει μια φοβερή δυναμική, ότι επηρέαζαν τις μάζες και συνεπώς θα έπρεπε να περάσουν σε μια ανώτερη φάση τον επαναστατικό πόλεμο. Εμείς, που ήμασταν έξω, αντιλαμβανόμασταν ότι οι κοινωνικές διεργασίες ήταν πολύ πιο αργές και όχι μόνον. Καταλαβαίναμε ότι μαζί με την υποχώρηση του εργατικού κινήματος, είχε αρχίσει και η δική μας υποχώρηση. Από τη στιγμή που ο Μορέττι συλλαμβάνεται, η οργάνωση δεν μπορεί να κρατήσει μαζί αυτές τις δύο τάσεις, δηλαδή την επιθυμία να προχωρήσουμε μπροστά και αυτό, που μας επέβαλε η πραγματικότητα. Το αποτέλεσμα ήταν να διασπαστούμε σε «Κόμμα για το Αντάρτικο Πόλεων» και «Ένοπλο Κομμουνιστικό Κόμμα». Αυτή ήταν η διάσπαση των ΕΤ.

Η διάσπαση, το «άνοιγμα» των ΕΤ προς την άκρα αριστερά, καθώς και οι σχέσεις τους με τη μαφία ώστε να εξαπλωθούν και προς τη νότια Ιταλία, δίνουν την ευκαιρία στις μυστικές υπηρεσίες να διεισδύσουν στους κόλπους του «Ένοπλου Κόμματος». Από το φθινόπωρο του 1979, αρχίζουν αθρόες συλλήψεις. Όσοι συνεργάζονται, δίνοντας ονόματα και στοιχεία, χαρακτηρίζονται μεταμεληθέντες. Όσοι ομολογούν μόνον τις δικές τους πράξεις, χωρίς να καταγγείλουν άλλους, αποστασιοποιημένοι και εκείνοι, που κρατούν το στόμα τους κλειστό, ανένδοτοι. Πώς έφτασαν σε σένα Φραντσέσκο τον Μάιο του '80;

Έφτασαν σ' εμένα, όταν άρχισε να συνεργάζεται με τις Αρχές ένας Ερυθροταξιαρχίτης που μετανόησε, ο Πατρίτσιο Πέτσι. Περιέγραψε αρκετά καλά ποιος ήμουν, οπότε ήταν πλέον εύκολο να ανακαλύψουν την πραγματική μου ταυτότητα. Ήμουν στην παρανομία, συνεπώς φυγόδικος και όπως έμαθα αργότερα, έφτασαν σπίτι μου σχεδόν τυχαία. Χτύπησαν την πόρτα στις 4:00 το πρωί, εκείνη την ώρα κανείς δεν θα μπορούσε να με αναζητήσει παρά μόνον αυτοί...

Δεν προσπάθησες να ξεφύγεις;

Δεν υπήρχε διέξοδος. Ή θα έπρεπε να πηδήξω από το παράθυρο, αλλά ήξερα ότι με περίμεναν από κάτω, έτοιμοι να πυροβολήσουν ή να φύγω από την πόρτα.

Δεν ήξερες ότι οι Αρχές σε αναζητούσαν;

Όταν είσαι στην παρανομία, ξέρεις ότι είσαι καταζητούμενος. Τους ξεφεύγεις, γιατί έχεις άλλο όνομα, ένα ψευδώνυμο, το δικό μου ήταν Μικέλε, σπίτια, που έχουν νοικιαστεί από άλλους.

Πως ήταν οι πρώτες μέρες της σύλληψης; Σε πίεσαν; Σε βασάνισαν;

Έμεινα τέσσερις μέρες αλυσοδεμένος με μια κουκούλα στο κεφάλι σ' ένα στρατόπεδο караμπινιέρων. Μετά με μετέφεραν σ' ένα άλλο στρατόπεδο караμπινιέρων πάλι, όπου μ' έβαλαν σ' ένα υπόγειο κελλί. Βρισκόμουν στο απόλυτο σκοτάδι. Δεν μου άσκησαν, όμως, πιέσεις, γιατί δεν ήθελαν να έχουν ακόμη ένα «πονοκέφαλο».

Ένας πρώην ΕΤ ανέφερε ότι η σύλληψή του ήταν μια ενέργεια, που τον απελευθέρωσε από την παρανομία, από μια πολιτική χωρίς διέξοδο. Για σένα τι ήταν;

Η σύλληψη είναι σύλληψη. Δεν είναι απελευθέρωση. Σου στερούν τη δυνατότητα να κάνεις πολιτική, να παλέψεις με τον τρόπο που πάλευα. Η σύλληψη είναι απελευθέρωση μόνον για όποιον νιώθει κουρασμένος, για όποιον έχει κατά νου να εγκαταλείψει την επαναστατική πρακτική.

Ποιος είναι ο Ερυθροταξιαρχίτης; Είναι ο γείτονας, ο «άνθρωπος της διπλανής πόρτας»;

Ο ΕΤ ήταν ένα πολιτικό στέλεχος, που δρούσε σε μια παράνομη οργάνωση για να προωθήσει την επανάσταση σ' αυτήν τη χώρα. Για να επιβιώσει, αφού ήταν παράνομος και συνεπώς καταζητούμενος, χρησιμοποιούσε τεχνικές παραποίησης ώστε να μπορέσει να επιβιώσει στην κοινωνία. Συνεπώς φαινόταν σαν τον «κύριο της διπλανής πόρτας», αλλά δεν ήταν. Δεν είχε βέβαια, ούτε κέρατα, ούτε ουρά.

Οποιοσδήποτε θα μπορούσε να ενταχθεί στις ΕΤ;

Όχι, δεν θα μπορούσε να είναι ο οποιοσδήποτε. Θα έπρεπε να είναι πολιτικό στέλεχος. Πράγμα που σημαίνει ότι μπορούσε να ενταχθεί όποιος αναδεικνυόταν μέσα από τους αγώνες στα εργοστάσια, στις γειτονιές, στις καταλήψεις σπιτιών. Με δύο λόγια, όποιος «είχε στην πλάτη του» πολλά χρόνια πολιτικής και συνδικαλιστικής δραστηριότητας και έλεγε ότι «δεν θα κερδίσουμε ποτέ, εκτός κι αν έχουμε μια οργάνωση ικανή ν' αντισταθεί στην καταπίεση», μια οργάνωση παράνομη, μια οργάνωση που θα έχει και στρατιωτική δομή.

Υπήρξαν συλληφθέντες, που άλλαξαν την κατάθεσή τους;

Ναι. Σε ορισμένες περιπτώσεις έγινε. Αλλά ήταν πολύ δύσκολο, διότι

δεν μπορούσαν μετά να εμφανιστούν στους συντρόφους τους και να πουν «ξέρετε, συνεργάστηκα, αλλά δεν το 'θελα». Είχαμε 20 – 30 συλλήψεις την μέρα και αν κάποιος συνεργαζόταν με τις διωκτικές Αρχές, ακόμη κι αν τον βασάνιζαν, αντιμετώπιζε στη συνέχεια ένα εχθρικό περιβάλλον.

Τι σκέφτεσαι για τους πρώην συντρόφους σου, που μετανόησαν και συνεργάστηκαν με τις διωκτικές Αρχές ή τους άλλους, που απλώς αποκήρυξαν τη δράση τους, δηλαδή τους μεταμεληθέντες και τους αποστασιοποιημένους;

Μεταμεληθέντες και αποστασιοποιημένοι είναι το πρόσωπο του Ιούδα. Σε όλες τις κοινωνίες υπάρχουν εκείνοι που κάποια στιγμή αποφασίζουν να προδώσουν. Και σε μας υπήρξαν αυτοί που αποφάσισαν να προδώσουν, γιατί το πολιτικό μας σχέδιο αντιμετώπιζε μεγάλες δυσκολίες. Αντί, όμως, να συζητήσουν τρόπους για να ξεπεράσουμε αυτές τις δυσκολίες, προτίμησαν να προδώσουν. Ανάμεσα στους μεταμεληθέντες και τους αποστασιοποιημένους δεν υπάρχει ποιοτική διαφορά. Απλώς διαφέρουν ως προς το βαθμό και το χρόνο που αποφάσισαν να συνεργαστούν. Οι μεταμεληθέντες συνεργάζονταν αμέσως μετά τη σύλληψή τους με τις Αρχές και συνεπώς ήταν πολύ χρήσιμοι για να συνεχιστούν οι έρευνες. Οι αποστασιοποιημένοι, για τους οποίους έκαναν άλλους νόμους, αποφάσισαν να προδώσουν ύστερα από πολλά χρόνια από τη σύλληψή τους, όταν πλέον δεν είχε νόημα η κατάθεση στοιχείων, να αποκαλύψουν ονόματα, γιάφκες. Διότι το '84, '85, '86, οι ΕΤ και η ένοπλη πάλη είχαν ουσιαστικά διαλυθεί.

Επισκεπτόμαστε την περιοχή του Fogo Italicο, όπου το 1982 έγινε η πρώτη δίκη Μόρο με κατηγορούμενους Ερυθροταξιαρχίτες σε μια αίθουσα, η οποία είχε μετατραπεί σε «μπούνκερ». Ήσασταν υπέρ της δημοσιοποίησης; τον ρωτώ.

Τότε ήμασταν υπέρ, διότι ήταν μια καλή ευκαιρία να δείξουμε στον κόσμο ποιοι ήμασταν και γιατί δρούσαμε με τον τρόπο που δρούσαμε. Ακόμη και τώρα είμαι υπέρ της δημοσιότητας, διότι η χώρα έπρεπε ν' αντιληφθεί ποιο είναι το φαινόμενο Ερυθρές Ταξιαρχίες. Οι μυστικές δίκες, στην πραγματικότητα, δεν εξυπηρετούν ούτε τους κατηγορούμενους, ούτε τους δικαστές, ούτε τη χώρα. Διότι υπάρχει ο κίνδυνος να μη αποκαλυφθούν όσα διαδραματίστηκαν και η κοινή γνώμη να μείνει στο σκοτάδι.

Το κράτος χαρακτήρισε τις ενέργειές σας ως αδικήματα του κοινού Ποινικού Δικαίου ή έκανε λόγο για πολιτικά αδικήματα;

Το ιταλικό κράτος είχε μια διφορούμενη στάση. Επικοινωνιακά, μας αντιμετώπισε και σωστά, σαν πολιτικούς αντιπάλους, σαν μαχητές. Ακό-

μη και τη λέξη «τρομοκρατία» άρχισε να τη χρησιμοποιεί μετά την απαγωγή του Μόρο. Πριν μας έλεγαν «Ερυθροταξιαρχίτες», «μαχητές», «τρελούς», ό,τι θέλεις, όχι, όμως «τρομοκράτες». Επικοινωνιακά συνεπώς, μας χαρακτήριζε ως άτομα πολιτικά, αιμοσταγή, ψυχοπαθή. Στο δικαστικό επίπεδο, όμως, προσπάθησε να αφαιρέσει τον πολιτικό χαρακτήρα των πράξεών μας και μας αντιμετώπισε ως εγκληματίες του κοινού Ποινικού Δικαίου τη στιγμή που ό,τι κάναμε, είτε όταν ληστεύαμε τράπεζες, είτε όταν κλέβαμε αυτοκίνητα, το κάναμε αποκλειστικά για πολιτικούς λόγους. Λέγαμε «είμαστε αγωνιστές των Ερυθρών Ταξιαρχιών, αναλαμβάνουμε την ευθύνη αυτών που κάνουν οι Ερυθρές Ταξιαρχίες τόσο έξω, όσο και μέσα στη φυλακή». Δεν αναφέραμε, όμως, λεπτομέρειες. Κανείς μας δεν ομολόγησε μπροστά σε κάποιο δικαστή ότι έκανε αυτό ή εκείνο. Μόνον οι μεταμεληθέντες και οι αποστασιοποιημένοι ομολογούσαν. Εμείς αναλαμβάναμε τη συλλογική ευθύνη των πράξεών μας.

Καταδικάστηκες σε ισόβια. Τι σκέφτηκες όταν ο πρόεδρος του δικαστηρίου ανακοίνωσε την ποινή;

Το περιμέναμε. Όταν ο πρόεδρος του δικαστηρίου εκφώνησε την καταδίκη μας, δεν μας ενόχλησε πολύ, γιατί ζούσαμε την ένταση της μάχης. Η ποινή ήταν γραμμένη σ' ένα κομμάτι χαρτί και στα κελιά μας. Το μόνον που σκεφτόμασταν ήταν πώς θα δραπετεύσουμε. Κερδίσατε, λέγαμε, αλλά ο αγώνας συνεχίζεται. Οι δικαστές γνώριζαν ότι ήταν μεροληπτικοί. Δεν ήταν τυχαίο ότι τότε θεωρούσαν τους δικαστές ως άτομα που βρίσκονταν στην πρώτη γραμμή, σαν να ήταν και αυτοί στη μάχη.

Καταδικάστηκες συνολικά 12 φορές. Κατηγορήθηκες για 250 αξιόποινες πράξεις, εκ των οποίων 17 δολοφονίες, 30 απόπειρες δολοφονίας και μία ληστεία. Δεκαπέντε χρόνια με μια ισόβια κάθειρξη και μια καταδίκη εκατό ετών, πέρασες απ' όλες τις φυλακές υψίστης ασφαλείας. Εντούτοις, επτά μήνες μετά τη σύλληψή σου, στις 30 Δεκεμβρίου 1980, ηγήθηκες της εξέγερσης στις φυλακές υψίστης ασφαλείας του Τράνι, έξω από το Μπάρι, ενώ παράλληλα αποπειράθηκες πολλές φορές να δραπετεύσεις. Μίλησέ μας γι αυτή την περίοδο.

Το '86, ήμουν στις φυλακές της Ρεμπίμπια, σε μια ακόμη δόκη για την απαγωγή Μόρο, - όπως ξέρεις, έγιναν πολλές δίκες για την υπόθεση Μόρο -, όταν μαζί με άλλους τέσσερεις συντρόφους, σκεφτήκαμε να αποδράσουμε, σκάβοντας ένα υπόγειο τούνελ. Με διάφορες προφάσεις πετύχαμε να μας δάλουν στο σωστό μέρος, στο σωστό κελλί, προμηθευτήκαμε τα κατάλληλα εργαλεία και δουλέψαμε για δέκα μήνες. Κατορθώσαμε να φθάσουμε έως τον κεντρικό αποχετευτικό αγωγό των φυλακών, σχεδόν έως έξω, αλλά δεν υπήρχε

διέξοδος και έπρεπε να σκάψουμε ακόμη ένα τούνελ για 15 μέρες, που σήμαινε ότι έπρεπε να δουλέψουμε κι άλλο. Τότε ήταν που μας ανακάλυψαν εντελώς τυχαία. Η οργάνωση μιας απόδρασης προϋποθέτει αυτοέλεγχο, μια οργάνωση σχεδιασμένη έως την παραμικρή λεπτομέρεια. Τίποτε δεν έπρεπε να αφήσουμε στην τύχη. Όλα έπρεπε να σκηνοθετηθούν. Δύο σκάβαμε το τούνελ τη νύχτα και δύο έμεναν επάνω. Κάναμε κούκλες που φαίνονταν σαν κρατούμενοι, που κοιμόνταν, κάναμε περούκες με τα δικά μας μαλλιά. Όταν οι δεσμοφύλακες έκαναν έλεγχο στα κελλιά, τις μετακινούσαμε πάνω στο κρεβάτι σαν να ήταν αληθινές, το πρωί έπρεπε να καθαρίσουμε τα πάντα, να μην αφήσουμε το παραμικρό ίχνος και εμείς, παρ' ότι δουλεύαμε ολονυχτίς, να είμαστε καθαροί και να βγούμε στο προαύλιο της φυλακής. Έπρεπε να ρυθμίσουμε κάθε λεπτομέρεια...

Καθώς, τα χρόνια περνούν και η καταδίκη οριστικοποιείται, τα πράγματα αλλάζουν. Ο Πιτσιόνι καταθέτει αίτηση για να πετύχει την ένταξή του σε καθεστώς «ημιελευθερίας». Το αίτημά του γίνεται αποδεκτό το 1995, οπότε αρχίζει να εργάζεται στη σύνταξη της ανεξάρτητης εφημερίδας της αριστεράς *Il Manifesto*. Από το 1995 είναι υποχρεωμένος να δίνει αναφορά στη διεύθυνση των φυλακών για όλες του τις μετακινήσεις. Ένα ακόμη βήμα προς την ελευθερία. Τη δεκαετία του '80 δεν πίστευες σε μια ανεξάρτητη και αμερόληπτη Δικαιοσύνη. Σήμερα έχεις την ίδια γνώμη;

Ναι. Διότι κέρδισαν αυτοί. Η δομή παρέμεινε η ίδια και το Δίκαιο είναι το Δίκαιο του κράτους. Από τη στιγμή που δεν αναγνωρίζεις την αστική Δικαιοσύνη, γιατί απευθύνεσαι σ' αυτήν; Τώρα δεν υπάρχει μια σύγκρουση για να αλλάξει η κοινωνία. Θα έπρεπε να ήμουν αναρχικός για να πω ότι εφόσον δεν αναγνωρίζω τη νομιμότητα του κράτους, αποφεύγω να έρθω σε οποιαδήποτε επαφή με το υφιστάμενο κράτος. Το πρόβλημα δεν είναι προσωπικό, αλλά κοινωνικό. Τότε υπήρχε μια σύγκρουση με το κράτος, που απλωνόταν στην κοινωνία και αμφισβητούσε το πλαίσιο λειτουργίας του. Σήμερα αυτή η σύγκρουση δεν υπάρχει.

Γνωρίζεις τη «17 Νοέμβρη» στην Ελλάδα. Πρόκειται για μια αρκετά κλειστή οργάνωση. Σύμφωνα με το ελληνικό κράτος, τα αδικήματα, που διέπραξαν τα μέλη της αφορούν το κοινό Ποινικό Δίκαιο. Εσύ πώς τα χαρακτηρίζεις;

Κάθε χώρα πρέπει ν' αντιληφθεί ότι εάν υπάρχουν χρούσματα ένοπλου αγώνα, πρόκειται για ένα πολιτικό φαινόμενο, είτε έχει ευρύτερες, είτε μικρότερες διαστάσεις. Είτε πρόκειται για μια μικρή, είτε πρόκειται για μια μεγάλη ομάδα.

Ανεξάρτητα από το αν συνδέεται με το μαζικό κίνημα;

Ναι. Διότι ένα πολιτικό φαινόμενο μπορεί να μην έχει διαστάσεις, αλλά πρέπει να εξετάσει κανείς, στην προκειμένη περίπτωση η κοινωνία, όπου δρα, γιατί είναι περιορισμένο. Αυτή η οργάνωση φαίνεται ότι δημιουργήθηκε έξω από κάθε μαζικό επαναστατικό κίνημα αμφισβήτησης. Έγινε δηλαδή από άτομα που ήταν διαθέσιμα να στρατευθούν σ' αυτήν την οργάνωση, αλλά δεν ήταν πολιτικά στελέχη. Στις Ερυθρές Ταξιαρχίες, 25 χρόνια πριν, ήταν αδύνατο να μπει στην οργάνωση, εάν δεν ήσουν στέλεχος, εάν δεν συμμετείχες στους αγώνες. Για παράδειγμα, σ' ένα εργοστάσιο, στη ΦΙΑΤ, την Άλφα Ρομέο, ήταν αδύνατο ένας εργάτης να γίνει μέλος των ΕΤ, εάν δεν ήταν τουλάχιστον συνδικαλιστικός εκπρόσωπος ενός τμήματος, εάν οι συνάδελφοί του δεν τον θεωρούσαν σοβαρό, ικανό να καταλαβαίνει, να βρίσκει λύσεις, να εξηγεί γιατί είναι αναγκαία η οργάνωση και διάφορα άλλα πράγματα. Το πιο ενδιαφέρον στοιχείο, πάντως, που πρέπει να ερευνηθεί, είναι πώς διατηρήθηκε τόσα χρόνια στην Ελλάδα.

Υπήρξαν σχέσεις μεταξύ της 17N και των Ερυθρών Ταξιαρχιών;

Όχι. Όσο ήμουν στην οργάνωση, δεν ξέραμε τίποτε για τη 17N. Μαθαίναμε για τη δράση της, διότι έκανε συγκεκριμένες ενέργειες, αλλά ουδέποτε συναντήσαμε κάποιο μέλος της πουθενά στην Ευρώπη. Ούτε είχαμε επαφές με άλλες ομάδες στην Ελλάδα.

Στην εφημερίδα II Manifesto εργάζεσαι στις σελίδες της οικονομίας. Παρακολουθείς την πορεία του χρηματιστηρίου στην Ιταλία, στην Ευρώπη, στις ΗΠΑ, τις κινητοποιήσεις των συνδικάτων, τις διεκδικήσεις των εργαζομένων. Είναι ένας άλλος τρόπος να είσαι στρατευμένος;

Είναι ένας άλλος τρόπος να κάνω πολιτική. Να συγκεντρώνω πληροφορίες και να γράφω ότι αυτός ο κόσμος δεν πάει προς το καλύτερο. Ασχολούμαι ιδιαίτερα με οικονομικά θέματα, με το συνδικαλιστικό κίνημα, την καπιταλιστική κρίση, παραμένοντας πάντα στην ειδησεογραφία. Η έννοια της πολιτικής στράτευσης είναι ισχυρότερη.

Ως δημοσιογράφος πλέον, ως άνθρωπος που ασχολείται με την πολιτική, βλέποντας τον εαυτό σου, έχεις ενοχές για το παρελθόν;

Είσαι όπως ο στρατιώτης στον πόλεμο. Η πατρίδα στέλνει τα παιδιά της στον πόλεμο και τους ζητά να κάνουν πράγματα που στην κανονική τους ζωή δεν θα έκαναν ποτέ. Είναι δύο διαφορετικές ηθικές, που συνυπάρχουν στο ίδιο πολιτικό πλαίσιο μιας κοινωνίας. Το ίδιο ισχύει και για όσους έχουν στρατευθεί πολιτικά. Εάν γίνεται πόλεμος, κάνουν πράγματα που γίνονται εν καιρώ πολέμου, που δεν είναι ευχάριστα, δεν είναι ωραία,

ούτε για τον ίδιο που τα κάνει, αλλά είναι αναγκαία. Πρέπει να τα κάνει, όπως ο στρατιώτης στον πόλεμο. Σε περίοδο ειρήνης, όμως, δεν μπορεί να τα κάνει. Μιλούμε για έναν άλλο κόσμο. Δεν μπορούμε να συγκρίνουμε την ηθική που ισχύει εν καιρώ πολέμου με την ηθική σε περίοδο ειρήνης. Διότι θα έπρεπε τότε να κλείσουμε στο φρενοκομείο όλους όσους στέλνουμε στον πόλεμο, αφού έκαναν πράγματα που θα καταδικάζαμε εν καιρώ ειρήνης.

Στις 19 Μαΐου 2003 έφυγε ο Λουίτζι Πίντορ, ιδρυτικό μέλος της εφημερίδας «Il Manifesto» και κορυφαίο στέλεχος της ιταλικής αριστεράς. Στο ραντεβού για το «ύστατο χαίρε» στην πλατεία Φαρνέζε βρίσκονται όλοι εκεί. Από τον Πιέτρο Ινγκράο και τον Αχιλλέ Οκέτο έως τη Λουτσιάνα Καστελλίνα, τον Φάουστο Μπερτινόττι και τον Τζιόρτζιο Λα Μάλφα. Όλες οι γενιές, όλες οι τάσεις της αριστεράς σ' ένα σιωπηρό αντάμωμα. Παρόντες και πρώην Ερυθροταξιαρχίτες, όπως εσύ. Σχολιάσέ μας το γεγονός

Είναι ένα γεγονός ανάμεσα σε άλλα, που δείχνει πως έκλεισε οριστικά μια 30χρονη περίοδος διασπάσεων της ιταλικής αριστεράς. Βρισκόμαστε εδώ, γνωστοί και άγνωστοι στο ευρύ κοινό, άνθρωποι από το Δημοκρατικό Κόμμα έως την Κομμουνιστική Επανάσταση. Ανάμεσά τους, όπως είπες ήταν και αρκετοί πρώην Ερυθροταξιαρχίτες. Ο Πίντορ ήταν ένας κομμουνιστής της Τρίτης Διεθνούς. Αν και είχε μια ευρύτερη παιδεία, διαμορφώθηκε από εκείνες τις αντιλήψεις. Όποιος διαμορφώθηκε πολιτικά αργότερα, επηρεάστηκε από άλλα γεγονότα. Εμείς λ.χ. επηρεαστήκαμε από το Βιετνάμ, τον Τσε Γκεβάρα, την επανάσταση στην Κούβα, τους Τουπαμάρος.

Εάν δημιουργούνταν ανάλογες συνθήκες με εκείνες, που κάποτε σε οδήγησαν στον ένοπλο αγώνα, θα έκανες την ίδια επιλογή;

Στην ιστορία δεν μπορεί να παρουσιαστούν δύο φορές οι ίδιες συνθήκες. Από την άλλη, είναι και οι προσωπικές συνθήκες ζωής, η ηλικία. Είμαι πια αρκετά μεγάλος. Έχω περάσει τα 50. Αυτός ο κόσμος, πάντως, είναι σαν ένα τρένο, που πάει να πέσει πάνω σ' ένα τοίχο. Γι' αυτό οι συγκρούσεις θα γίνονται πιο ριζοσπαστικές, θα είναι ολοένα πιο σκληρές. Η δική μου θέση θα είναι πλέον αυτή ενός δημοσιογράφου, ενός συγγραφέα.

Και σήμερα τα ένοπλα κινήματα, η τρομοκρατία τύπου «Αλ Κάιντα», τι είναι;

Είναι κάτι άλλο. Ένα πράγμα είναι το επαναστατικό κομμουνιστικό κίνημα, που επεδίωκε να φέρει ένα σοσιαλιστικό καθεστώς σε παγκόσμιο επίπεδο. Το κίνημα αυτό, ανεξάρτητα εάν σήμερα θεωρούμε ότι ο στόχος του ήταν σωστός ή λανθασμένος, είχε εκατομμύρια οπαδούς. Και είναι

άλλο πράγμα τα ισλαμικά φονταμενταλιστικά καθεστώτα, που έχουν θρησκευτικές ρίζες. Εμένα ως άθεο, κομμουνιστή, μου προκαλούν τρόμο.

Έκανες κάτι στη ζωή σου για το οποίο μετάνιωσες και δεν θα το έκανες ποτέ πια;

Λάθη πάντα γίνονται. Εάν κάποιος μπει στο παιχνίδι, εύλογα θα κάνει πολλά λάθη. Μπορεί να βάλει και αυτογκόλ. Άλλο πράγμα, όμως, είναι να πει ότι «έκανα λάθος που έπαιξα, θα ήταν καλύτερα να ήμουν απλός θεατής». Αυτό δεν θα το έλεγα ποτέ. Δεν θα μπορούσα ποτέ να ζήσω στην κερκίδα. Πρέπει να είσαι ανάμεσα στον κόσμο και να παλεύεις για να τον αλλάξεις μαζί με τους γύρω σου. Το μεγαλύτερο λάθος θα ήταν να είσαι εκεί και απλά να παρακολουθείς.

Η μέρα δύνει και ο Φραντσέσκο Πιτσιόνι σε λίγες ώρες θα πρέπει να επιστρέψει στη φυλακή. Μου προτείνει να επισκεφθούμε ένα φίλο του από τα παλιά. Πρώην Ερυθροταξιαρχίτης ο Τζιόρτζιο, δραπέτευσε στην Ισπανία, από κει στη Γαλλία, επέστρεψε στην Ιταλία, όπου συνελήφθηκε και δικάστηκε. Σήμερα διατηρεί ένα μπαρ πολυτελείας στο κέντρο της Ρώμης, το «Alto Peccato», από το έργο του Ντάντε Αλιγκιέρι, που περιγράφει την κόλαση, το καθαρτήριο και τον παράδεισο. Μας υποδέχεται ζεστά και απαντά στις ερωτήσεις μου.

Μια και το κεφάλαιο «Ερυθρές Ταξιαρχίες» έχει κλείσει οριστικά, όσοι συμμετείχαν είναι μια γενιά «καμένη»;

Όχι, δεν είναι «καμένη». Το ότι κάποιοι πήγαν φυλακή, δεν σημαίνει ότι έπαψαν να αντιδρούν. Γιατί πίστεψαν σ' αυτό που έκαναν και έκαναν πολιτική και πιστεύουν και τώρα σ' αυτό που κάνουν.

Εξακολουθείτε να έχετε δεσμούς, πολιτικούς, προσωπικούς;

Κάποια πράγματα μας κρατούν ακόμη, συναντιόμαστε, αλλά δεν είναι κάτι που έχει συνέχεια. Σύντροφοι που έχουν ζήσει, που «έχουν φάει μαζί ψωμί και αλάτι» για δεκαετίες, δεν χρειάζεται ούτε να μιλήσουν. Αρκεί ένα βλέμμα.

Ο Τζιόρτζιο και ο Φραντσέσκο δεν συμφωνούν με τη χρήση του όρου τρομοκρατία. Η συζήτηση έρχεται στις Νέες Ερυθρές Ταξιαρχίες. Η δράση τους δεν τους βρίσκει σύμφωνους. Διότι, όπως λένε, δεν συνδέεται με το εργατικό κίνημα, δεν υπάρχει ποιότητα, δεν είναι πρωτοπορία, δεν υπάρχει ένα πολιτικό σχέδιο. Πώς συνεπώς θα χαρακτηρίζατε τις Νέες ΕΤ.

Η δράση τους εκφράζει την εξέγερση μικρών ομάδων, που δημιουργήθηκαν τη δεκαετία του '90 σε συνθήκες εντελώς διαφορετικές από αυτές

που ζήσαμε εμείς. Επιπλέον, είναι απορίας άξιον πώς και από ποιους σχηματίστηκαν από στρατιωτικής πλευράς αυτές οι ομάδες, δεδομένου ότι οι ελάχιστοι, που δεν είχαν συλληφθεί, παρ' ότι συμπαθούσαν τις ΕΤ, τη δεκαετία του '90, βρίσκονταν υπό άγρυπνη, συνεχή παρακολούθηση.

Τζιόρτζιο, τι εύχεσαι στον Φραντσέσκο;

Εύχομαι στον Φραντσέσκο ό,τι θα ευχόμουν σε κάθε σύντροφο που βρίσκεται ακόμη στη φυλακή. Στις μέρες μας κανείς δεν συζητά πλέον για την περίοδο εκείνη. Θα πρέπει, λοιπόν, να πάρει ένα τέλος αυτή η σχιζοφρενική κατάσταση που ζουν.

Επίλογος

Αφήνοντας τον Φραντσέσκο, γνωρίζω ένα άλλο πρώην μέλος των ΕΤ. Μια γυναίκα. Την Τζεραλντίνα Κολόττι. Στο «Ένοπλο Κόμμα» μπήκε αργά, όταν είχε ήδη διασπαστεί. Σε μια τρομοκρατική ενέργεια έχασε την καλύτερή της φίλη. Όπως μου είπε, ήταν αντίθετες με την αφαίρεση ζωής και είχαν αποφασίσει απλώς να τραυματίσουν το θύμα τους. Ο αστυνομικός πρόλαβε και τράβηξε τη σκανδάλη. Η φίλη της Κολόττι τραυματίστηκε θανάσιμα. Η ίδια συνελήφθηκε και καταδικάστηκε σε 27 χρόνια κάθειρξης. Η ιστορία της θα μπορούσε να ήταν ένα άλλο επεισόδιο με τίτλο «Η ζωή μου στις Ερυθρές Ταξιαρχίες». Σήμερα ζει σε καθεστώς «ημιελευθερίας». Κράτησα μόνον μια φράση της, απάντησης σ' ένα ερώτημά μου:

Η δική μου συμμετοχή στο κίνημα ξεκινά πριν από τις ΕΤ. Ήταν αυτό που λέγαμε τότε στράτευση. Να είσαι μέσα στο κίνημα και να κάνεις αγώνες, να προβληματίζεσαι γι' αυτό που αποκαλούσαμε επαναστατική βία, για το αντάρτικο πόλεων. Το γεγονός ότι μπήκα αργά στις ΕΤ δεν σημαίνει ότι άργησα να προβληματιστώ για την επαναστατική πολιτική.

Κοιτάζοντας το παρελθόν, αλλά και το μέλλον, θα έκανες τις ίδιες πολιτικές επιλογές; Σήμερα, επειδή όλοι μιλούν για την τρομοκρατία, όχι για τον ένοπλο αγώνα, ρίχνοντας «μια ματιά πίσω σου», πώς θα χαρακτήριζες ό,τι κάνατε: τρομοκρατικές πράξεις ή ένοπλη πάλη;

Χειρότερο από τη φυλακή είναι τα δεσμά της γλώσσας. Σε κάθε ιστορική περίοδο η γλώσσα διαμορφώνεται από τους νικητές. Αυτή η τρομακτική κατηγορία ότι είμαστε τρομοκράτες, μας έχει καταδικάσει να μην έχουμε τη δυνατότητα να μιλήσουμε ούτε καν για την «τιμή των όπλων», να μην μπορούμε να έχουμε μια αξιοπρέπεια στη ζωή μας. Εμείς δεν ήμασταν παρά μέρος μιας γενιάς 6.000 πολιτικών κρατουμένων, το υπογραμμίζω

αυτό, που αναφερόταν στην αναγκαιότητα της ένοπλης πάλης στην Ιταλία, σε μια χώρα που σίγουρα δεν έκανες ψώνια...

Το φαινόμενο αυτό δεν μπορεί να χαρακτηριστεί ως τρομοκρατία για έναν απλό ιστορικό λόγο. Στην Ιταλία υπήρξε τρομοκρατία. Ήταν η τρομοκρατία της άκρας δεξιάς, η τρομοκρατία αυτών που τοποθετούσαν βόμβες στις πλατείες, στην πιάτσα Φοντάνα, στην πιάτσα ντε Αλότζια, χωρίς ουδέποτε να συλληφθεί και να φυλαχιστεί κανένας.